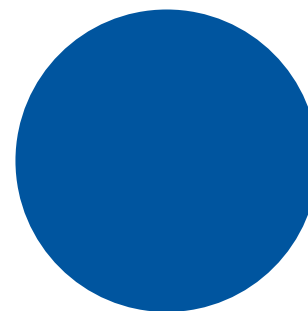

**RIKSFÖRENINGEN FÖR SKOLSKÖTERSKOR
OCH SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING**

KOMPETENSBESKRIVNING

**LEGITIMERAD SJUKSKÖTERSKA MED
SPECIALISERING INOM SKOLHÄLSOVÅRD**

INNEHÅLL

- 3 Förord
- 4 Syfte
- 6 Bakgrund
- 8 Arbetsgrupp
- 8 Arbetsprocess
- 9 Kompetensbeskrivning
- 10 Omvårdnadens teori och praktik
- 11 Forskning, utveckling och utbildning
- 12 Ledarskap
- 13 Referenser och adresser
- 14 Bilaga 1 – Organisation
- 14 Bilaga 2 – Normgivning
- 17 Bilaga 3 – Socialstyrelsens författningssamling (SOSFS)

FÖRORD

Rikssektionen för skolhälsovård bildades år 1944. Namnet Riksföreningen för skolsköterskor antogs 1998 och föreningen har år 2011 cirka 2100 medlemmar. Riksföreningen för skolsköterskor är en ideell förening där syftet är att främja forskning, utveckling och utbildning inom skolsköterskans område. Riksföreningen har sedan grundandet varit knuten till Svensk Sjuksköterskeförening.

År 2005 publicerade Socialstyrelsen kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska. Den omfattar endast grundutbildade sjuksköterskor. För sjuksköterskor verksamma inom skolhälsovård finns ingen egen specialistsjuksköterskeutbildning. Vid anställning av skolsköterskor har vissa kompetenser framhållits som viktiga. Dessa kunskapsområden berörs i dag inom specialistsjuksköterskeutbildning med inriktning mot distriktssköterska eller specialistinriktning mot hälso- och sjukvård för barn och ungdom.

Riksföreningen för skolsköterskor har funnit det angeläget att utarbeta ett dokument som klargör vilken kompetens den legitimerade sjuksköterskan behöver för att arbeta som skolsköterska. Riksföreningen för skolsköterskor arbetar för en egen specialistsjuksköterskeexamen för sjuksköterskor verksamma inom skolhälsovård.

SYFTE

Syftet med kompetensbeskrivningen är att beskriva skol-sköterskans yrkesroll och professionella kompetens ur ett övergripande perspektiv i syfte att säkerställa en god och säker vård för såväl elever som deras vårdnadshavare.

Kompetensbeskrivningen ska:

- bidra till att ge elever och vårdnadshavare en god och säker skolhälsovård.
- tydliggöra professionen/yrkesutövningen för blivande och yrkesverksamma skolsköterskor.
- utgöra en vägledning till landets lärosäten för utformning, planering och genomförandet av utbildning.
- utgöra ett stöd för arbetsgivare som ansvarar för att säkerställa den kompetens som behövs för att kunna uppfylla en god och säker vård.

BAKGRUND

Skolhälsovård är den verksamhet som fått samhällets uppdrag att organisera och erbjuda hälsovård för barn och ungdomar i skolåldern. Med skolhälsovård menas insatser av skolsköterska och skolläkare för att främja elevens hälsa. Skolhälsovården, dess personal och verksamhet är reglerad i lagar, föreskrifter och riktlinjer.

Arbetet som skolsköterska förutsätter ett nära samarbete med andra professioner inom skolan. Skolhälsovården är frivillig för elever och vårdnadshavare. Skolhälsovården ingår författningsmässigt både i utbildningsväsendet och i samhällets hälso- och sjukvård (Socialstyrelsen, 2004; bilaga, 1, 2, 3).

Skollagen anger att alla elever från förskoleklass till gymnasieskola (sameskola, specialskolan, grundsär- och gymnasiesärskola) har rätt till elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Den ska vara förebyggande, hälsofrämjande och stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

För medicinska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare och skolsköterska (SFS, 2010:800).

Skolsköterskans yrke är skiftande och ställer stora krav på självständigt arbete utifrån ett professionellt kunnande samt i samverkan med andra professioner.

Svensk sjuksköterskeförening anser att en specialistsjuksköterskeexamen bör leda till fördjupande kunskaper i omvårdnad, biomedicin, vetenskaplig metodik, pedagogik, hälsa och ledarskap. Mot bakgrund av detta ökar behovet av en egen specialistjuksköterskeexamen för skolsköterskor.

Kärnkompetenserna

Institute of Medicine of the National Academies (2003) och Quality and Safety Education for Nurses (2007) i USA har identifierat sex

kärnkompetenser som anses nödvändiga för vårdens professioner; personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling, säker vård och informatik (Svensk sjuksköterskeförening, 2010). Inom skolhälsovården är det viktigt att eleven blir sedd och förstådd som en unik individ med individuella behov, värderingar och förväntningar. Den tvärprofessionella kontakten måste utgå från en helhetssyn på elevens situation.

Eftersom eleven är expert på upplevelsen av sin egen ohälsa och har den bästa kunskapen om sin kropp måste eleven göras delaktig i dialogen (Svensk sjuksköterskeförening, 2010).

I skolsköterskans roll ingår att förena tillgänglig vetenskaplig kunskap med beprövad erfarenhet och koppla samman enskilda elevers situation och upplevelser (Svensk sjuksköterskeförening, 2010).

Förbättringskunskapen utgör ett komplement till den professionella kunskapen. Inom skolhälsovården måste metoder för förbättringsarbete tillämpas kontinuerligt för att förbättra kvaliteten och säkerhet för eleven. Skolhälsovården har som syfte att minska skador för elever, genom att undanröja både individ- och systemfaktorer som utgör risk.

Informatiken spelar en viktig roll för att utveckla fungerande informations- och kommunikationssystem som fokuserar på enskilda elevers behov och säkerhet (Svensk sjuksköterskeförening, 2010).

Etiska regler

Sjuksköterskors etiska kod är antagen av *International Council of Nurses*. Den etiska koden handlar om att omvårdnaden ska utövas med respekt för mänskliga rättigheter och med hänsyn till människors värderingar, vanor och tro.

Den professionella etiken inom skolhälsovården innefattar att företräda elevens och vårdnadshavarens intressen, att visa

ödmjukhet och respektera rätt till självbestämmande samt ge information, så att eleven och vårdnadshavaren kan fatta välgrundade beslut (Svensk sjuksköterskeförening, 2007).

God och säker vård

Kunskapsbaserad och ändamålsenlig hälso- och sjukvård betyder att vården ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet och utformas för att möta elevernas behov på bästa möjliga sätt (Socialstyrelsen, 2006). Varje elev ska känna sig trygg och säker i kontakten med vården.

Skolsköterskor är skyldiga att agera, om de i sin yrkesutövning möter missförhållanden som går ut över eleverna.

Folkhälsovetenskap

Folkhälsovetenskap är en tvärvetenskap som innefattar kunskaper från flera traditionella vetenskapsområden som på olika sätt studerar människa, hälsa, miljö och samhälle.

Folkhälsovetenskapen bidrar med kunskap om befolkningens hälsa, hälsans bestämningsfaktorer och folkhälsoarbete.

Inom folkhälsoarbete kan två delar urskiljas: att förebygga sjukdom och att främja hälsa. Dessa innefattar systematiska, målinriktade, hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser för att åstadkomma en god och jämlik hälsa och en hälsa för hela befolkningen (Svensk sjuksköterskeförening, 2008).

Hälsofrämjande omvårdnad

Omvårdnadens huvudsakliga mål är hälsa ur den enskildes perspektiv där sjuksköterskor utgör en central roll i det hälsofrämjande arbetet.

Hälsofrämjande omvårdnad innebär att människor är kapabla till hälsa och välbefinnande oavsett sjukdom och ohälsotillstånd.

Insatserna förutsätts utgå från ett förhållningssätt som genomsyras av dialog, delaktighet och jämlikhet i mötet med individen (Svensk sjuksköterskeförening, 2008; 2010).

Barnkonventionen

Förenta Nationernas (FN:s) barnkonvention innehåller medborgliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter för barn.

Konventionen tar särskild hänsyn till barns utsatthet och sårbarhet, vilket visas i de rättigheter som syftar till att ge barn skydd mot utnyttjande och övergrepp. Barnkonventionen ska ses som en helhet och de olika rättigheterna är lika viktiga.

Konventionen är inriktad mot individen och handlar om barns rätt att få sina grundläggande rättigheter och behov tillgodosedda.

Konventionen ger uttryck för att barn ska respekteras och att barndomen är värdefull och därför ska värnas (www.sweden.gov.se).

I ARBETSGRUPPEN

I arbetsgruppen har följande personer ingått:

Ann-Charlotte Grimstedt

Leg. sjuksköterska, specialistsjuksköterska inom distrikt och barnsjukvård. Skolsköterska, skolhälsovården, Kolsva.

Kate Langenkrans

Leg. sjuksköterska, specialistsjuksköterska inom distrikt och psykiatri. Verksamhetschef, skolhälsovården, Haninge.

Marina Lundquist

Leg. sjuksköterska, specialistsjuksköterska inom distrikt, fil. mag. hälso- och sjukvårdsadministration/mag.omvårdnadsvetenskap. Verksamhetschef/skolsköterska, skolhälsovården, Lindesberg.

Karin Teider

Leg. sjuksköterska, specialistsjuksköterska inom barnsjukvård, fil. kand. omvårdnad. Medicinskt ansvarig skolsköterska/skolsköterska, skolhälsovården, Vänersborg.

Adjungerad rådgivare

Birgitta Wedahl

Sakkunnig i utbildningsfrågor, Svensk sjuksköterskeförening.

ARBETSPROCESS

Hösten 2009 tillsatte styrelsen för Riksföreningen för skolsköterskor en arbetsgrupp för att ta fram en kompetensbeskrivning för sjuksköterskor med inriktning mot skolhälsovård.

Arbetsgruppens medlemmar har lång klinisk erfarenhet som skolsköterskor och representerar olika verksamhetsområden och arbetsgivare. Arbetsprocessen har inneburit en genomgång av för ämnet relevanta dokument som värderats och granskats genom gruppdiskussioner, e-post och arbetsmöten. Därtill har den egna skrivprocessen granskats och värderats.

Synpunkter har även hämtats in från disputerade från flera lärosäten, Riksföreningen för skolsköterskors styrelse samt Svensk sjuksköterskeförening.

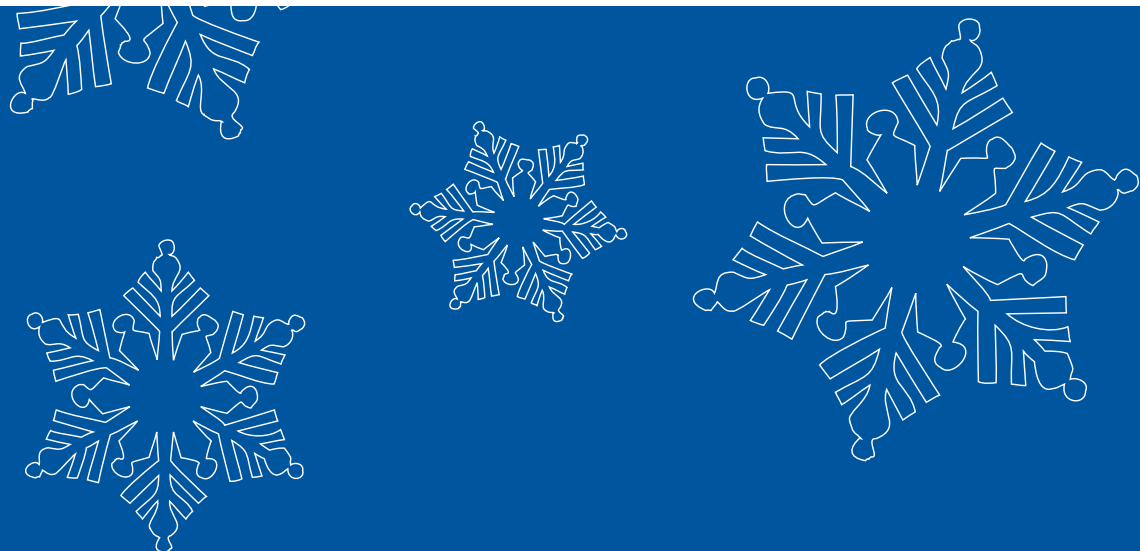
KOMPETENSBESKRIVNING

Socialstyrelsen (2005) beskriver att kompetensbeskrivningen för sjuksköterskor ska tydliggöra sjuksköterskans profession och yrkesutövning och därmed bidra till att ge patienten en god och säker vård.

Arbetet som skolsköterskor kräver en fördjupad kunskap och förståelse inom vart och ett av nedanstående specifika områden. Riksföreningen för skolsköterskor har valt att lägga till rubriken kompetensutveckling under forskning, utveckling och utbildning. Skolsköterska med specialisering inom skolhälsovård beskrivs utifrån tre huvudområden (Figur, 1).

KOMPETENSBESKRIVNINGENS HUVUDOMRÅDEN		
Omvårdnadens teori och praktik	Forskning, utveckling och utbildning	Ledarskap

Figur, 1. Kompetensbeskrivningens huvudområden (Socialstyrelsen, 2005).

OMVÅRDNADENS TEORI OCH PRAKTIK

Hälsofrämjande omvårdnad

Skolsköterskan ska kunna:

- använda begreppet hälsofrämjande omvårdnad på individ, grupp- och organisationsnivå.
- visa ett respektfullt och empatiskt bemötande mot elev och vårdnadshavare.
- möjliggöra optimal delaktighet för elev och vårdnadshavare i hälsofrämjande omvårdnad.
- ge en utvecklingsanpassad och relevant information till elev och vårdnadshavare, såväl individuellt som i grupp.
- stödja elev och vårdnadshavare vid elevs sjukdom relaterat till skolmiljö om så krävs.
- förvissa sig om att elev och vårdnadshavare har förstått given information.
- i dialog med elev och vårdnadshavare ge verktyg till hälsosamma val i hälsofrämjande och förebyggande syfte.
- identifiera elev som inte själva uttrycker informationsbehov och göra eleven delaktighet i de åtgärder som krävs för att främja elevens hälsa.
- uppmärksamma elev som på grund av utsatthet eller destruktivt beteende befinner sig i riskzonen och göra eleven delaktighet i de åtgärder som görs för att främja elevens hälsa.
- uppmärksamma och synliggöra elevs och vårdnadshavares

behov utifrån olika kulturella aspekter i syfte att främja elevens hälsa.

- uppmärksamma, åtgärda och utvärdera elevernas fysiska och psykiska arbetsmiljö på individ, grupp- och organisationsnivå.

Medicinsk vetenskap

Skolsköterskan ska kunna:

- tillämpa farmakologiska kunskaper för säker hantering och administrering av läkemedel som används inom skolhälsovården.
- planera, administrera och utvärdera undersökningar och behandlingar utifrån eget kompetensområde i samband med medicinska bedömningar, vaccinationer och screeningar.
- uppmärksamma undersökningsresultat, provsvar och remissvar samt vid avvikande resultat agera adekvat.

Folkhälsovetenskap

Skolsköterskan ska kunna:

- arbeta för att elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.
- stödja och medverka till att elev utvecklar hälsosamma levnadsvanor.
- arbeta utifrån ett folkhälsovetenskapligt perspektiv.

FORSKNING, UTVECKLING OCH UTBILDNING

Forskning och utveckling

Skolsköterskan ska kunna:

- uppdatera sig inom aktuell forskning på nationell och internationell nivå.
- implementera forskningsresultat i det kliniska arbetet.
- initiera och medverka i utvecklings-, forsknings- och kvalitetsarbete inom verksamhetsområdet.
- söka och ta till sig ny kunskap inom skolhälsovårdens verksamhetsområde.
- konsultativt förmedla specifik kunskap till all personal inom skolan och vårdnadshavare.
- utveckla sin professionella hållning till elever och vårdnadshavare, genom att diskutera och reflektera kring vårdssituationer.

Utbildning

Skolsköterskan ska kunna:

- undervisa, handleda och bedöma studenter i verksamhetsförlagd utbildning (VFU).
- undervisa och handleda kollegor samt annan personal inom skolan.
- i dialog med elev och/eller dess vårdnadshavare medverka till att främja medvetna val kring hälsa. Exempel på metod att använda är *Motivational Interviewing* (MI).

Kompetensutveckling

Skolsköterskan ska kunna:

- bedöma sitt eget behov av kontinuerlig kompetensutveckling relaterat till uppdraget.

LEDARSKAP

Ledarskap

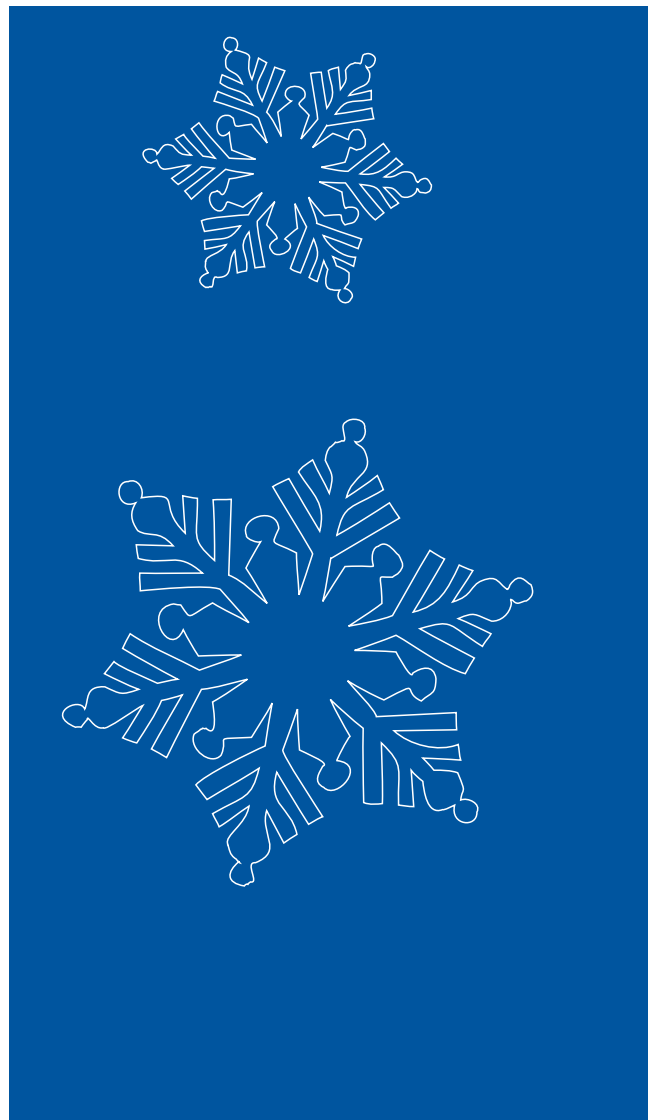
Skolsköterskan ska kunna:

- mot bakgrund av sitt uppdrag och sin ställning i organisationen styra, följa upp, utveckla och dokumentera verksamheten.
- utforma verksamhetsmål och göra regelbundna uppföljningar av skolhälsovårdens resultat och effekter kopplat till uppdraget.
- påvisa behov av och medverka i riskanalys och händelseanalys medverka till kostnadseffektivitet och till att resurserna utnyttjas optimalt med hänsyn till skolhälsovårdens unika kontext.
- initiera adekvat informationsöverföring och samverkan för att uppnå effektivitet, kontinuitet, kvalitet samt säkerhet för eleven och vårdnadshavare.
- initiera kontakter och samverkan med andra professioner internt/externt i syfte att kontinuerligt utveckla och förbättra verksamheten.

Samverkan

Skolsköterskan ska kunna:

- samverka med andra professioner internt/externt och utifrån behov utveckla och tillgodose elevens kompetenser/förutsättningar på individ, grupp- och/eller organisationsnivå.
- samverka och förstå andra yrkesprofessioners ansvar och ta till vara teamets samlade kompetens.
- samarbeta med samhällets olika organisationer, myndigheter och frivilliga sammanslutningar.
- delta i samhällets diskussioner kring skolhälsovård.

REFERENSER

Socialstyrelsen. (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Svensk sjuksköterskeförening (2010). *Strategi för utbildningsfrågor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening (2008). *Strategi för sjuksköterskans hälsofrämjande arbete*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening (2007). *ICN:s Etiska kod för sjuksköterskor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk författningssamling (SFS) 1982:763. *Hälso- och sjukvårdslagen*. Stockholm: Sveriges Riksdag, Socialdepartementet.

Svensk författningssamling (SFS) 2010:659. *Patientsäkerhetslagen*. Stockholm: Sveriges Riksdag, Socialdepartementet.

Svensk författningssamling (SFS) 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Sveriges Riksdag, Utbildningsdepartementet.

WWW ADRESSER

Regeringskansliet.
(www. dokument). <http://www.sweden.gov.se>
(tillgänglig 2011-03-22).

Socialstyrelsen.
(2006). *God vård – om ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården*.
(www.dokument). <http://www.socialstyrelsen.se>
(tillgänglig 2011-03-22).

Socialstyrelsen.
(2004). *Socialstyrelsens riktlinjer för skolhälsovården*.
(www.dokument). <http://www.socialstyrelsen.se>
(tillgänglig 2011-03-22).

Bilaga 1

ORGANISATION

Vårdgivare

Med vårdgivare avses fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt bedriver hälso- och sjukvård. Kommun/landsting är exempel på vårdgivare. Enskild hälso- och sjukvård (som i en fristående skola) kan antingen bedrivas av juridisk person såsom bolag, förening, stiftelse eller en enskild yrkesutövare. Inom en kommun är det den nämnd som svarar för skolverksamhet som är vårdgivarens representant för skolhälsovården i kommunen.

Det är vårdgivarens ansvar att verksamhetschef utses, om vårdgivaren inte utser någon verksamhetschef för en verksamhet, ligger det fulla ansvaret för det medicintekniska området kvar på vårdgivaren (SFS, 1982:763; 2010:659; Socialstyrelsen, 2006).

Vårdgivaren utser den eller de befattningshavare för att svara för anmälningsskyldigheten enligt Lex Maria vilket regleras i Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS 2005:28).

Verksamhetschef

Verksamhetschefen representerar vårdgivaren och det är vårdgivaren som ansvarar för att det utses verksamhetschefer för all den hälso- och sjukvårdsverksamhet som bedrivs av denne. Verksamhetschefen har det samlade ledningsansvaret och detta kan inte överlåtas till annan befattningshavare. Verksamhets-

chefen måste inte ha hälso- och sjukvårdsutbildning.

Verksamhetschefen kan, och måste i vissa fall, mot bakgrund av sin kompetens uppdra åt annan person att fullgöra vissa ledningsuppgifter. Det ingår i den kompetens som verksamhetschefen skall besitta att veta när han/hon skall överlåta ledningsuppgifter till annan för att säkerställa hög patientsäkerhet och god kvalitet av vården.

Verksamhetschef som uppdrar åt annan att fullgöra viss ledningsuppgift bör tydligt ange uppdragets omfattning och eventuella inskränkningar i uppdragstagarens befogenheter.

Den befattningshavare som tilldelats en viss ledningsuppgift bär själv ansvaret för att det med uppgiften förenade syftet uppnås.

Verksamhetschefen ansvarar för att verksamheten tillgodoser hög patientsäkerhet och god kvalitet av vården och främjar kostnadseffektivitet (SFS, 1982:736; 2010:659; SOSFS 1997:8).

Hälso- och sjukvårdspersonal

Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen bär själv ansvaret för hur han eller hon fullgör sina arbetsuppgifter (SFS, 2010:659).

Bilaga 2

NORMGIVNING

Arbetsmiljölagen

Arbetsmiljölagens (SFS, 1999:841) syfte är att förebygga ohälsa och olycksfall samt att i övrigt uppnå en god arbetsmiljö vilket regleras i 1 kap. 1 §.

Arbetsmiljölagen är tillämplig på förhållandet arbetsgivare/ arbetstagare vilket belyses i 1 kap. 2 § men också den som undergår utbildning vilket styrs av 1 kap. 3 §. Elever och vårdtagare som avses i första stycket 1 och 2 ska likställas med arbetstagare även vid tillämpning av 5 kap. 1 och 3 §§.

I fråga om elever finns dessutom särskilda bestämmelser i 6 kap. 17:e och 18:e §§ reglerar elevskyddsombud.

Arkivlagen

Lagen (SFS 1990:782) anger att skolhälsovårdsjournaler är allmänna handlingar som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess enligt Offentlighets- och sekretesslagen (SFS, 2009:400). I Arkivlagen 4 § står gällande arkivvården att "Varje myndighet ska ►

- ▶ svara för vården av sitt arkiv". Vidare i 6 §: "I arkivvården ingår att myndigheten skall (...) 3. skydda arkivet mot förstörelse, skada, tillgrepp och obehörig åtkomst." Varje myndighet skall upprätta en plan som beskriver myndighetens handlingar och hur dessa hanteras (dokumenthanteringsplan).

Föräldrabalken

Lagen (SFS 1949:381) anger att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och god fostran. Omvårdnad innefattar fysisk och psykisk omsorg. Barnets rätt att behandlas med aktning för sin person innebär att det visas hänsyn och respekt för individuella egenskaper och särdrag.

Barnet får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Alla former av kroppslig bestraffning är förbjudna, även lätta slag eller luggningar. Barnet har med stigande ålder rätt till ett allt starkare integritetsskydd. Föräldrabalken förbjuder psykisk bestraffning, samt att hota, förlöjliga eller frysa ut barnet.

Hälso- och sjukvårdslagen

Hälso- och sjukvårdslagen (SFS, 1982:763) anger riktlinjer för en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen samt tillvarar patienternas behov av trygghet i vården. Vården skall bygga på respekt för patienternas självbestämmande och integritet.

Vården skall så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten. Patienten skall visas omtanke och respekt. Det skall också finnas den personal, lokaler samt utrustning som behövs för att ge en god vård.

Lagen reglerar också verksamhetschefens arbetsuppgifter samt anger samhällets krav på vårdgivaren. Målet för hälso- och sjukvården anges i 2 § och är en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården skall ges med respekt för människors lika värde och för den enskilda människans värdighet.

Lag om förbud mot diskriminering

Lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i skolan med mera.

Lagens (SFS, 2006:67) ändamål är att främja lika rättigheter för barn och elever, motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell

läggningsfunktionshinder samt att motverka annan kränkande behandling. Förbud mot annan kränkande behandling innebär att ej utsätta annan för annan kränkande behandling, det vill säga uppträdande som utan att vara trakasserier, kränker ett barns eller en elevs värdighet.

Lagen skall ses mot bakgrund av skolans värdegrund utifrån demokratiska värderingar samt att den som verkar inom skolan som exempelvis skolhälsovård skall främja jämställdhet mellan könen samt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.

Offentlighets- och sekretesslag

Offentlighets- och sekretesslag (SFS, 2009:400) innehåller i 1 kap. 1 § bestämmelser om myndigheters handläggning vid registrering, utlämnande och övrig hantering av allmänna handlingar.

Vidare anger lagen bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. Skolhälsovårdens sekretess regleras i 25 kap. 1 § där det föreskrivs att sekretess gäller hos myndighet för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Stark sekretess gäller således inom skolhälsovården för barns och deras närståendes hälsotillstånd och andra personliga förhållanden. Uppgifter kan därför inte utan samtycke eller medbedömning lämnas till exempel till skolkurator, rektor eller lärare.

Här gäller inte generalklausulen.

Patientdatalagen

Patientdatalagens (SFS, 2008:355) syfte enligt 2 § är att:

- Informationshantering inom hälso- och sjukvården ska vara organiserad så att den tillgodoser patientsäkerhet och god kvalitet samt främjar kostnadseffektivitet.
- Personuppgifter ska utformas och i övrigt behandlas så att patienters och övriga registrerades integritet respekteras.
- Dokumenterade personuppgifter ska hanteras och förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

Lagen reglerar skyldigheten att föra patientjournal. Alla vårdgivare ska utarbeta en informationssäkerhetspolicy och utse minst en person som ansvarar för informationssäkerhetsarbetet och regelbundet rapporterar granskningar, åtgärder, riskanalyser och förbättringar.

Patientsäkerhetslag

Patientsäkerhetslag (*SFS 2010:659*) anger bland annat främjandet av hög patientsäkerhet inom hälso- och sjukvård och därmed jämförlig verksamhet.

Hälso- och sjukvården och dess personal står under Socialstyrelsens tillsyn.

Vårdgivaren ska planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att kravet på god vård i hälso- och sjukvårdslagen tillgodoses.

Vårdgivaren ska vidta de åtgärder som behövs för att förebygga att patienter drabbas av vårdskador och utreda händelser i verksamheten som har medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada.

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet och är skyldig att bidra till att hög patientsäkerhet upprätthålls.

Personalen ska i detta syfte till vårdgivaren rapportera risker för vårdskador samt händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada.

Lagen anger också bestämmelser om anmälan av verksamhet, vårdgivarens skyldighet att bedriva systematiskt patientsäkerhetsarbete samt behörighetsfrågor.

Skollagen

Skollagen (*SFS, 2010:800*) anger i 25 § att det för eleverna i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska finnas elevhälsa.

Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och

kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

Vidare anges i 26 § att en huvudman för kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare får för sina elever anordna sådan elevhälsa som avses i 25 §.

27 § belyser att varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller.

Varje elev i sameskolan ska erbjudas minst två hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Det första hälsobesöket får göras under utbildningen i förskoleklassen i stället för under utbildningen i en sådan skolform som avses i första stycket.

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

I 28 § anges att elever som avses i 27 § får vid behov anlita elevhälsan för enkla sjukvårdsinsatser.

Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen (*SFS, 2001:453*) betonar i 1 § att var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter.

Sådan anmälningsskyldighet gäller också dem som är verkamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

SOCIALSTYRELSENS FÖRFATTNINGSSAMLING (SOSFS)

Föreskrifterna och de allmänna råden från Socialstyrelsen beskrivs kortfattat och övergripande. Föreskrifter är bindande regler medan allmänna råd är rekommendationer till stöd för tillämpningen av lagar, förordningar och föreskrifter (www.socialstyrelsen.se).

ORGANISATION

Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:8) om verksamhetschef inom hälso- och sjukvård:

Vårdgivaren, det vill säga den nämnd i kommunen under vilken skolhälsovården lyder, skall utse en verksamhetschef dels med ansvar för de specificerade uppgifter som är författningsreglerade och dels för de uppgifter som vårdgivaren bestämmer.

Verksamhetschefen kan, och måste i vissa fall, mot bakgrund av sin kompetens uppdra åt annan befattningshavare att fullgöra enskilda ledningsuppgifter.

Verksamhetschefen ansvarar för att det för verksamheten finns ett ändamålsenligt kvalitetssystem för att fortlöpande styra, följa upp, utveckla och dokumentera verksamheten.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:12) (M) om ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården:

Föreskriften anger att ledningssystemet skall omfatta alla delar av verksamheten och hur ansvaret för kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet skall fördelas mellan vårdgivaren, verksamhetschefen och hälso- och sjukvårdspersonalen.

Föreskriften anger även att ledningen av hälso- och sjukvården ska tillgodose patientsäkerhet, kvalitet och kostnadseffektivitet.

Om vårdgivaren inte utser någon verksamhetschef för en verksamhet ligger det fulla ansvaret för det medicinsktekniska området kvar på vårdgivaren.

Föreskrifterna skall säkerställa att det finns rutiner för avvikelshantering vilket innebär att identifiera, dokumentera och rapportera negativa händelser och tillbud samt att fastställa och åtgärda orsaker, utvärdera åtgärdernas effekt och sammanställa och återföra erfarenheterna.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:28) om anmälningskyldighet enligt Lex Maria:

Vårdgivaren skall utse den eller de befattningshavare som skall svara för anmälningskyldigheten enligt Lex Maria.

Lex Maria ingår som en del i avvikelshantering och vid en negativ händelse eller ett tillbud skall en bedömning snarast göras om det inträffade också skall anmälas till Socialstyrelsen enligt Lex Maria. Vårdgivaren skall använda de erfarenheter som kan göras i samband med utredningar i Lex Maria - ärenden i det förebyggande riskhanteringsarbetet.

Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS, 2008:14) (M) om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården:

Informationshantering och journalföring inom hälso- och sjukvården måste vara utformad så att den tillgodoser kraven på god kvalitet och hög patientsäkerhet.

Föreskriften tydliggör vårdgivarens, verksamhetschefens, hälso- och sjukvårdspersonalens och andra befattningshavares ansvar när det gäller informationshantering och journalföring.

Föreskriften beskriver bland annat krav på informationssäkerhetspolicy, regler om tilldelning av behörighet till åtkomst, regler om kontroll av åtkomst till patientuppgifter, regler om säkerhetskrav vid direktåtkomst för den enskilde och regler om innehåll, utformning och hantering av journalhandlingar.

Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS, 2009:6) (M) om bedömningen av hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård:

Skolhälsovården ansvarar för den förebyggande hälso- och sjukvården och har inte ansvar att utföra egenvård. ►

- ▶ Med egenvård menas en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad yrkesutövare inom hälso- och sjukvården bedömt att en person själv kan utföra. Skolans ansvar för egenvård innebär att skolan har ett ansvar för att alla barn ska kunna gå i skolan och få hjälp med egenvården såsom medicinering med mera.

Bedömningen måste göras utifrån skolans förutsättningar att klara av att hjälpa till med egenvården på ett säkert sätt. Den som gör bedömningen måste samråda med skolan.

Socialstyrelsens föreskrift (SOSFS, 2008:1) (M) om användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården:

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2008:1) användning av medicintekniska produkter i hälso- och sjukvården anger att verksamhetschefen efter uppdrag ska ansvara för att endast säkra och ändamålsenliga medicinska produkter och, till dessa, anslutna informationssystem används.

Verksamhetschefen ansvarar också för att de medicintekniska produkterna och de, till dessa, anslutna informationssystemen är kontrollerade och rätt installerade innan de används.

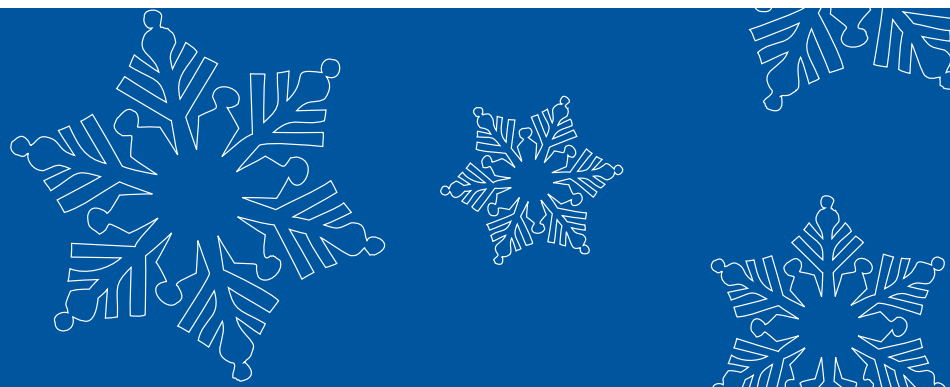
Den hälso- och sjukvårdspersonal som skall använda och hantera medicintekniska produkter ska ha kunskap om produktens funktion, riskerna vid användningen av produkterna, hanteringen av produkten och vilka åtgärder som behöver vidtas för att begränsa en vårdskadas omfattning när en negativ händelse har inträffat.

Personalen ska även kontrollera de medicintekniska produkterna innan användning och kontrollen skall göras enligt de av tillverkaren givna instruktioner om sådana finns.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2007:19) (M) basal hygien inom hälso- och sjukvården med mera:

Föreskriften anger de krav som alla verksamheters lokala basala hygienrutiner ska vara grundade på och meddelar regler för vårdpersonalens handhygien och skydd av arbetskläder i situationer där risk för smittöverföring finns.

Förutom basala hygienrutiner måste hygien- och smittskyddsaspekter vara tillgodosedda i alla rutiner för undersökning, vård, behandling och omvårdnad.

LÄKEMEDEL

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råden (SOSFS 2000:1) om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården:

Föreskriften och de allmänna råden anger att dessa tillämpas på läkemedelshantering inom sådan verksamhet som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen och föreskriver kvalitetssystem och lokala instruktioner, ordination av läkemedel, iordningställande och administrering av läkemedel, rekvisition och kontroll av läkemedel samt förvaring av läkemedel.

Ändringsföreskrift (SOSFS 2006:24): Socialstyrelsens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (SOSFS 2000:1) om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården.

Den som iordningsställer och administrerar ett vaccin skall dokumentera vaccinets batchnummer eller något annat identifikationsnummer i patientjournalen.

Ändringsföreskrift (SOSFS 2009:14): Socialstyrelsens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (SOSFS 2000:1) om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården.

För att vara behörig att ordinera läkemedel för vaccination i enlighet med de vaccinationsprogram som finns skall sjuksköterskan ha genomgått specialistutbildning till distriktssköterska eller specialistutbildning inom hälso- och sjukvård för barn och ungdomar eller annan likvärdig utbildning.

Det är verksamhetschefens ansvar att avgöra om en sjuksköterska har den rätta kompetensen för att ordinera läkemedel för vaccin.

Bedömningen av kompetensen ska dokumenteras i den lokala instruktionen för läkemedelshantering.

Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS, 2006:22) (M) om vaccination av barn:

Barn- och skolhälsovården ska till alla vårdnadshavare erbjuda vaccination av de barn som är födda år 2002 eller senare i enlig-

het med vaccinationsprogram. Avsteg från vaccinationsprogrammet i 2 § utöver vad som anges får göras genom ordination av den ansvariga läkaren.

Ändringsföreskrift (SOSFS 2008:31): Socialstyrelsens föreskrift om ändring i föreskrift (SOSFS 2006:22) om vaccination av barn.

Barn- och skolhälsovården ska till alla vårdnadshavare erbjuda vaccination i enlighet med följande program, av de barn som är födda år 2002 eller senare, utom vad gäller HPV (humant papillomvirus) som riktar sig till flickor födda 1999 eller senare.

Ändringsföreskrift (SOSFS 2009:16) (M). Ändring i föreskrifterna och allmänna råden (SOSFS 1999:26) om att förebygga och ha beredskap för att behandla vissa överkänslighetsreaktioner:

Föreskriften anger bland annat krav på åtgärder vid vaccination och krav på utrustning och personal.

Verksamhetschefen ska ansvara för att det där behandlingar med risk för överkänslighetsreaktion utförs finns personal med kompetens att behandla överkänslighetsreaktioner och akutbricka eller akutväska.

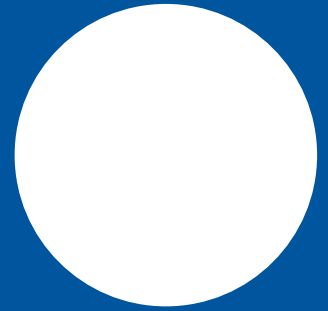
Verksamhetschefen ansvarar även för att det i den lokala instruktionen för läkemedel anges vilka läkemedel för behandling av överkänslighetsreaktioner som en läkare får ordinera genom generella direktiv.

Föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:26 (M) om hantering av smittförande avfall:

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:26 (M)) anger att verksamhetschefen skall fastställa rutiner för den personal som hanterar smittförande avfall.

Smittförande/skärande/stickande avfall skall samlas upp i förpackningar eller behållare som dessutom skyddar mot stick- och skärskador.

**RIKSFÖRENINGEN FÖR SKOLSKÖTERS KOR
OCH SVENSK SJUKSKÖTERSKEFÖRENING**

KOMPETENSBEKRIVNING

**LEGITIMERAD SJUKSKÖTERS KA MED
SPECIALISERING INOM SKOLHÄLSOVÅRD**

Riksföreningen för skolsköterskor
Swedish Association of School Nurses
Hemsida: www.skolskoterskor.se

Svensk sjuksköterskeförening
Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tfn: 08-412 24 00
Fax: 08-412 24 24
e-post: ssf@swenurse.se
Hemsida: www.swenurse.se